

УКРАЇНЬСКА ТЕМА В ТВОРЧОСТІ ІЛІ ІОХИМОВИЧА РЕПІНА

Бахарєва А.С.

Науковий керівник – Сімонова А.В., канд. мистецтв.

Становлення реалістичної течії в художньому мистецтві мало велике значення для розвитку української теми, фіксації та відображення митцями народного побуту, української історії та культури. Художники – реалісти, дотримуючись принципу правдивості і відповідності реальній дійсності. Етнографічно-побутові теми стали джерелом творчості таких художників як І. Рєпін, К. Трутовський, П. Мартинович, М. Пимоненко («співець українського села»), картини яких становлять важливе джерело для етнологічної науки.

Ілля Рєпін належав до видатних представників реалістичного живопису, сповідуючи ідею соціального спрямування художньої творчості мистецькими засобами побутового жанру та портретного живопису уславив велич, мудрість та красу українського народу XIX ст. Його картини є важливими етнографічними джерелами, що розкривають різнопланові елементи української народної культури. Важливо зазначити, що художник був очевидцем побутових сцен, перебував в атмосфері свят та вивчав народну культуру, щоб зафіксувати це на своїх картинах. Основне значення такого типу етнографічних джерел є те, що вони, подекуди, показують ціле дійство, комплексно відображають певні побутові сцени, що не можливо часом докладно і зрозуміло зафіксувати письмово. Також дуже важливими є роботи, виконані під час поїздок і збору матеріалу для картин, які писалися на основі власних спостережень, з натурального матеріалу, були створені на основі вивчення особливостей української народної культури, а тому мають велику самостійну художню, а також історико-етнографічну цінність.

У жанрі історичного живопису його приваблювала можливість розкрити емоційну виразність пропонованої ситуації. Стихією художника була сучасність, і, навіть створюючи картини на теми легендарного минулого, він залишався майстром наболілої сучасності, скорочуючи відстань між глядачем і героями своїх творів.

Окреме місце у творчості І. Рєпіна посідає козацька культура України, яка свого часу становила окрему самобутню субкультуру, а костюм козацтва у другій половині XVII – початку XVIII ст. взагалі виступав як костюм усього українства. Своєрідною енциклопедією козацького вбрання є картина «Запорожці пишуть листа турецькому

султану» (1880–1891 рр.), на якій яскраво передано розмаїття козацького одягу, зброї та військового спорядження. Чудово зображені козацькі жупани, кирея. Відомо, що І. Ю. Рєпін перед написанням «Запорожців» здійснив подорож у 1880 р. по славних місцях Запоріжжя аби зібрати додатковий матеріал. І. Рєпін пізніше згадував, що мандрував «по Дніпру, по місцях колишніх Запорозьких Січей, вказаних мені Костомаровим». Саме тоді було зроблено чимало цінних замальовок одягу та зброї запорожців. Велике значення для вивчення художником одягу та військового спорядження козаків відіграв період його перебування в Качанівці у маєтку В. В. Тарновського. Власники зібрали унікальну колекцію портретів гетьманів, українських народних картин, різноманітної зброї (шаблі, пістолі, гармати), вбрання, музичних інструментів та різних побутових речей. Збірка власників Качанівки виявилася справжнім скарбом для художника.

Етюди українських селян складають окрему вагому частину зібраних матеріалів під час розвідок, адже Рєпін намагався якомога детальніше відтворювати типи українців у своїх роботах. Також під час підготовки до написання картини «Запорожці пишуть листа турецькому султану» було зроблено велику кількість начерків типажів козаків. Зобразив художник і служителів церкви. Наприклад, «Протодіакон» 1877 р., де представлено дякона із Чугуєва. Мають місце зображення і українських співців – бандуристів. Художник неодноразово у своїх спогадах зазначав, що бачив на Україні таких співців, а тому в даній роботі, скоріш за все, відображені враження юного Рєпіна. Традиційна матеріальна культура українців представлена в роботах Рєпіна і окремими елементами народної архітектури. Зокрема, селянські житла, що змальовані в полотнах «Українська хата» 1876 р. та «Українська хата» 1880 р. Дані типи житлових комплексів характерні для Слобожанщини.

Рєпін залишив після себе багату й різноманітну мистецьку спадщину, його ранні розписи церков в Україні знищені під час війни, численні жанрові, побутові картини, портрети і твори на історичні теми зберігаються в музеях Росії, України та у приватних колекціях. Художнику вдалось вирішити завдання відбивання в живописному творі всієї різноманітності довоколишнього життя, у своїй творчості він зумів охопити всі сторони сучасності, зачепити теми, що турбували громадськість, гостро реагував на злобу доби.

Література:

- Величко Ю. В. Україна в творчості І. Ю. Рєпіна. К.: Мистецтво, 1963.
- Давидова А. С. «Запорожці». Картина І. Ю. Рєпіна. – М., 1962.